

INDOÁRIJSKÉ DĚICTVÍ V ROMŠTINĚ 2: Protoromská morfologie

Dialektologie a dějiny romštiny, 8. 3. 2007, 15. 3. 2007

Michael Beníšek

1. Typologie indoárijské morfologie a její vývoj obecně

Staroindičtina: morfologie je přímým pokračováním indoíránského stavu (< inde.), výrazná tvarová bohatost, množství jmenných i slovesných tříd, syntetické konstrukce, flexe, nekonkatenativní morfologie, silný alomorfismus ale narozdíl od staroíránského vyšší míra paradigmatického vyrovnání

Středoindičtina: pokračování staroindických struktur ale jejich postupná redukce, umenšené tvarové bohatství, analogické procesy, typologicky však stále odpovídá staroindickému stavu

Novoindické jazyky: výrazně inovované systémy, jen zbytky sti. i střeí. struktur, analytické konstrukce, projevy častější aglutinace než ve středoindičtině ale ne všude a ne typické, tendence k sekundárním syntezám

Romština: morfologie je obecně bližší novoindickému stadiu, ale zachovává si více ze středoindického stavu (= od indoárijských jazyků se oddělila na přelomu střeí. a novoind. období), projevy flexe jsou obecně pozůstatkem (výrazně redukovaných) starších struktur, projevy aglutinace ← integrace pův. nezávislých slov do slovních tvarů (např. postpozice)

2. Jmenná morfologie

2.1. Rod

romština: 2 rody (maskulinum x femininum)

staroindické období: 3 rody (maskulinum x neutrum x femininum)

středoindické období : 3 rody, ale pozvolný přechod ke dvěma rodům:

splývání neutra s maskulinem: první známky již ve východních ašókových nápisech (singulár neutra shodný se singulárem maskulina; ne však zatím v plurálu)

Situace ve východních prákrtech vždy pokročilejší

apabhramša: nepřehledná situace, kolísání příslušnosti lexémů k rodům

novoindické období: většinou 2 rody (centrum + SZ) ale V žádné zatímco JZ stále 3 rody (původní)

dva rody v romštině však souvisí s dvěma rody v ni. jaz. (obvykle totožná příslušnost lexémů) = ke ztrátě neutra došlo ještě na indické půdě

přechod neutra – určující formální podobnost:

- **neutrum** se většinou přechýlilo k **maskulinu**, protože již od staroindičtiny k němu mělo formálně blíže (tématické kmeny se lišily jen nom. sg. a nom. a ak. pl.):

např. sti. *mukha-* (nom. ak. *mukham*) > stře. *muha-* neutrum > *muj* mask. (hin. *mūh* mask.) jako *putra-* „syn“ (nom. *putraḥ*, ak. *putram*)

dále všechna lexikalizovaná historická participia (*rat*, *śut*, *thud*) včetně participia necessitatis *pānīya-* („to co má být pito“; lex. nom. *pānīyam* „voda“) > obecné ni. označení pro vodu (hin. aj. *pānī*, mar. aj. *pāṇī*, kašm. *pōn*, sinh. *pān*, divehi *fen*...)

- pokud mělo formálně blíže k **femininu**, splynulo s femininy: sti. *akṣi* > stře. *akkhi* (neutrum) > rom. *jakh* fem. (hin. *ākh* fem.) v souvislosti s koncovkou *-i* typickou pro feminina, srov. též sti. *agni-* > stře. *aggi-* (maskulinum) > rom. *jag* (fem.) (hin. *āg* fem.)

! *pānī* : pozdější redukce konc. vokálu *pāṇi(y)a-* (neutrum *pānia-* patřilo do stejné slovní třídy jako *muha-* a tudíž přecházelo k maskulinu stejnými tvarově-analogickými procesy)

Pravidelná redukce koncové slabiky na počátku novindického období

(→ přízvuk často na penultimě se stával ultimativním, pozdější zpravidelnění)

2.2. Pád

Staroindické období:

- morfologické značení osmi pádových vztahů (NOM, ACC, INS, DAT, ABL, GEN, LOC, VOC), kumulativní morfémy (vedle pádu vyjadřují též rod a číslo), splývají s kmenovým vokálem, pádový alomorfismus podle jmenných tříd

- morfologie adjektiv se řídí morfologií substantiv (pronomina mají vlastní deklinaci), plná shoda atributů s rozvíjenými jmény

Okrajové používání některých ustálených slovních tvarů ve funkci postpozic, obvykle pro některá specializovaná sdělení:

bāl-ena saha

chlapec-INSTR s

„s chlapcem“

rājñ-aḥ purastāt

král-GEN před

„před králem“

Středoindické období

dvě základní vývojové tendence

1. analogické extenze

Na základě již existujícího strukturního vzorce je starý vzorec nahrazen jiným existujícím, stanovený strukturní vzorec je zevšeobecněn i v nových kontextech:

invaze koncovek jedné slovní třídy do jiné

strukturní analogie slovních tříd → jejich postupná redukce

ve staroindičtině nejrozšířenější tzv. *a-* kmeny maskulin a neuter a *ī-* a *ā-* kmeny feminin: ve stredoindičtině nejrozšířenější a nejproduktivnější

= gramatické morfémy původně vyhrazené jen pro tyto kmeny expandují i do jiných kmenů:

sti. gen.

a- kmen: *putta-* „syn“ (< sti. *putra-*) gen. *putt-assa* (< sti. *putr-asya*)

ī- kmen: *kavī-* sti. gen. *kav-eḥ*, stře. gen. *kav-iṣṣa*

= ztráta původní gen. konc. *-eḥ* a její nahrazení *-iṣṣa* na základě analogie s *-assa*

fonologické příčiny

apokopa (redukce koncového hlásky) konsonantů již v rané stredoindičtině; sloní tvar ve stredoindických jazycích může končit jen na vokál anebo nazalizovaný vokál

= konsonantní kmeny se přechylují k vokalickým:

sti. *hastin-* „slon“ (*in-* kmen) > stře. *hatthi-* (*ī-* kmen) skloňován podle ostatních *ī-* kmenů

Ke konci stredoindického a na přelomu k vývoji novoindického na základě takto vzniklých strukturních paralel je alomorfismus vyrovnáván zcela **kav-ass(a)*,

mezi maskuliny se definitivně uplatňuje původní *a-* kmen, k němuž se téměř všechna maskulina přechylují, mezi femininy *ā-* kmen a *ī-* kmen, k němuž se téměř všechna feminina přechylují

V romštině všechny třídy maskulin (*rom*, *čhavo*, *čačipen*) navazují na staro- a stredoindické *a-* kmeny, třídy feminin na *ā-* kmeny (*čhib*, *pin*), popř. *ī-* kmeny (*suv*), a minimálně jeden lexém je přímým pokračováním staro- a stredoindických *ū-* kmenů (*sasuj* < stře. *sassū-* < sti. *śvaśrū-*; srov. obl. *sasa* < sti. gen. *śvaśrvāḥ*)

2. redukce morfologických pádů

ve stredoindičtině zjednodušování morfosyntaktických vztahů, splývání funkcí pův. vyjadřovaných různými morfémy → určité morfémy přebírají funkce jiných a ty zanikají

původní značení dativu – ještě v ašókových nápisech a v páli, ne už ve středním období stredoindického stadia (literární prákrty)

jeho funkci přebíral marker genitivu (→ genitiv-dativ tzn. pád přivlastňovací + pád nepřímého objektu)

→ široké spektrum funkcí hist. genitivu

= stále rozšířenější využívání postpozic

postpozice vznikly gramatikalizací kdysi nezávislých slov jako substituce za redukující se pádové morfémy; nepřízvučné, kladené za jméno, se kterým tvoří jeden gramatický celek

snaha o zpřesnění vyjádření a zamezení víceznačností

např. *keraa-* (< *kāryaka-*; *kārya-* part. necessitatis *kṛ-* „dělat“), ve stredoindičtině lexikalizovaný význam „patřící někomu/něčemu“

→ konkurence morfému pův. genitivu (který se stává markerem nepřímého objektu)

(Šúdraka: *Mṛcchakaṭikā*, 6. dějství)

ediṇā *paḍivesia-gahavaī-dāraa-keriāe* *suvaṇṇa-saadiāe* *kīlidaṃ*
DEM.INS.SG.M. sousední-hospodář-chlapec-patřící **INS.SG.F.** zlato-voziček **INS.SG.F.** hrátPPT, NOM.SG.N.

„On si hrál se zlatým vozičkem **pátřícím** chlapcovi sousedního hospodáře.“

(v skt. *prativeśika-grhapati-dāraasya*)

velmi často s pronominy:

(Šúdraka: *Mṛcchakaṭikā*, 4. dějství)

pekkhadu *ajjo* *amha-keraaṃ* *geha-duāraṃ*
podívat se IMPER3.SG. vážený NOM.SG.M. my-patřící **ACC. SG.M.** dům-dveře **ACC.SG. M.**

„Pohlédněte (vykání) na **nám patřící** (= naše) domovní dveře.“

Pozdější kontrakce pronomín:

střeí. *amhakeraa-* > rom. *amaro*

střeí. *tumhakeraa-* > rom. *tumaro*

morfém *keraa-* přebíral většinu přivlastňovacích funkcí a stal se obecnou genitivní postpozicí v protoromštině docházelo k postupné integraci, postpozice → sufix (nejasná hranice) zachovala si však shodu s přivlastňovaným objektem (ne v bengálštině *-er* → nesklonný sufix) (pro alternaci *-kero* x *-gero* atd. viz minulá přednáška)

střeí. morfém *-assa* (pl. *āṇaṃ*) atd. plnil již jen funkce dativu (marker nepřímého objektu), tak i v protoromštině

splynutí střeí. nominativu + akuzativu → vyjadřování přímého objektu nominativem v romštině
životný objekt → vyjadřování pův. pádem nepřímého objektu (dativem)

protoromská benefaktivní/účelová postpozice **ke* („pro, kvůli“), expanze do jiných dativních domén
pův. marker dativu → marker akuzativu životných substantiválií

ROMŠTINA

CASUS RECTUS (NOMINATIV) – navazuje na středoidický, staroidický nominativ

CASUS OBLIQUUS – navazuje na středoidický, staroidický genitiv

tzv. akuzativ (nepřímý kmen; *oblique*) < střeí. genitiv-dativ < sti. genitiv (< inde. genitiv)

-es/-as m.sg. (< střeí. *-assa* < sti *-asya*): *phral-es-*, *čačipn-as-*

-a f.sg. (< střeí. **-ā* < sti. *-āḥ*): *čhib-a-*, *suv-j-a-*, *džuvl-ij-a-*

-en m. i f. pl. (< střeí. *-ānā* < sti. *-ānām*) *phral-en-*, *čhib-en-*, *suv-j-en-*, *džuvl-ij-en-* atd.

Vyjadřování pojmu „mít“:

romština (a také kašmírština) konzervuje jednu z původních funkcí staroidického genitivu a středoidického dativu:

tassa guṇamālā nāma bhāriyā (Džaina Maharáštrí, Jacobi V)

(*tassa* dat.-gen. dem., *bhāriyā* nom.)

„Jeho manželka [byla] jménem Gunamálá“ = „On měl manželku jménem Gunamálá“.

srov. rom. *les sas šukar romñi*

Další pozůstatky stredoindických pádových sufixů:

rom. *-al* < střeí. *-ādo* < *-ā* (< sti. *-āt*) + abl. adverb. sufix *-do* (< sti. *-taḥ*)

rom. *-e* < ap. *-ahi* < střeí. *-amhi* < *-asmin* (pron. konc.)

lok. *ratī* < ap. *rattīḥim*

Historické postpozice

dnes separativní (= aglutinativní) pádové morfémy připojené ke slovnímu základu prostřednictvím nepřímého kmene

Ekvivalent různě integrovaných postpozic v novoindičských jazycích (např. hin. *lark-e ko* „chlapcoví“ dat.), v romštině vysoký stupeň jejich integrace (fonologická asimilace, neoddělitelnost):

2.3. Morfologie adjektiv v protoromštině

Před aglutinací postpozic plná shoda atributů s rozvíjenými jmény (v rodě, čísle i pádu):

**dikhav mires bares phrales* **dikhav mira bara pheña*

**džav mires bares phrales sa* **džav mira bara pheña sa*

Častá apokopa finálního *-s* / *-n* (v pl.) v rychlém proudu řeči → zpravidelnění (*mire bare phrales*); po syntezí postpozic shoda již jen v rodě a čísle: **džav mire bare phrales(s)a*

3. Slovesná morfologie

3.1. Finitní slovesné tvary

Staroindičtina: velmi komplexní slovesný systém přímo navazující na indoiránský stav (< inde.)

ve své původní podobě produktivní ještě ve védštině, ne však již v sanskrtu

původní rozlišení: děj/ proces (imperfektivum) vs. stav jako výsledek děje (perfektivum); mimo toto rozlišení stojí futurum

imperfektivum: prézens (přítomnost), imperfektum (minulost) a aorist (minulost, zvláštní kmen)

perfektivum: perfektum (přítomnost) a plusquamperfektum (minulost)

(rozdíl mezi imperfektivními min. časy: imperfektum – vzdálená minulost vs. aorist – nedávná, bezprostřední minulost)

způsoby: indikativ, subjunktiv, optativ (potenciál), imperativ a injunktiv („nečasovost“)

3 čísla (sg., duál, plurál)

3 slovesné rody (aktivum, medium a pasivum)

Podle tvoření imperfektivní kmene (prézenta a imperfekta) se rozlišuje 10 slovesných tříd

Základní rozlišení: tematické (kmenový vokál) x atematické (absence kmenového vokálu)

Ukázka konjugace indikativu prezenta aktiva v klasickém sanskrtu:

praś-, „ptát se“ (< inde. **prek'-*, čes. *pros-*, něm. *frag-*), tzv. 6. slov. třída (tematická, kořen ve slabé podobě):

<i>ṛcch-ā-mi</i>	<i>ṛcch-ā-vaḥ</i>	<i>ṛcch-ā-maḥ</i>
<i>ṛcch-a-si</i>	<i>ṛcch-a-thaḥ</i>	<i>ṛcch-a-tha</i>
<i>ṛcch-a-ti</i>	<i>ṛcch-a-taḥ</i>	<i>ṛcch-a-nti</i>

yā-, „jít“ (< inde. **iā-*, čes. *je-t*, souv. i s inde. **ei-*, čes. *jít*), tzv. 2. slov. třída (atematická, kořená)

<i>yā-mi</i>	<i>yā-vaḥ</i>	<i>yā-maḥ</i>
<i>yā-si</i>	<i>yā-thaḥ</i>	<i>yā-tha</i>
<i>yā-ti</i>	<i>yā-taḥ</i>	<i>yā-nti</i>

Etymologie koncovek indikativu prezenta aktiva singuláru a plurálu:

1. sg. <i>-ā-mi</i> < inde. * <i>-ō</i> (tem.) <i>-m-i</i> (atem.)	1.pl. <i>-ā-maḥ</i> < * <i>-o-mes</i>
2. sg. <i>-a-si</i> < inde. * <i>-e-s-i</i>	2.pl. <i>-a-tha</i> < * <i>-e-te</i>
3. sg. <i>-a-ti</i> < inde. * <i>-e-t-i</i>	3.pl. <i>-a-nti</i> < * <i>-o-nt-i</i>

Středoindičtina: zásadnější strukturní změny než u středindického jména, tendence k výrazným zjednodušováním: mizí duál (jako u jmen) a mediální rod, původní rozlišení imperfektiva a perfektiva (funkčně se odráží již v sanskrtu) → úplně mizí perfektivní kmen; imperfektum a aorist se vyskytuje ještě v raných středoindičtinách, později již *any ty ne*; z pův. časů tak zůstává pouze pův. imperfektivní prézens (indikativ) a futurum.

Staroindických 10 slovesných tříd > 2 produktivní slovesné třídy ve středoindičtině (+ množství neproduktivních kmenů omezených vždy jen na jedno nebo několik sloves – izolované přezitky starých struktur)

Literární prákrky (šauraséní):

a- kmeny (< staroindické tematické kmeny)

e- kmeny (< staroindický *-aya-* kmen kauzativ a denominativ)

<i>pucch-</i> , „ptát se“ (sti. <i>praś-</i> viz výše)	<i>kar-</i> , „dělat“ (< sti. <i>kr-</i> , <i>kar-o-ti</i> , 8. slov. tř.)
<i>pucch-ā-mi</i> <i>pucch-ā-mo</i>	<i>kar-emi</i> <i>kar-e-mo</i>
<i>pucch-a-si</i> <i>pucch-a-dha</i>	<i>kar-e-si</i> <i>kar-e-dha</i>
<i>pucch-a-ti</i> <i>pucch-a-nti</i>	<i>kar-e-ti</i> <i>kar-e-nti</i>

Romština

středoinďické *a-* a *e-* kmeny v romštině splynuly v jeden kmen (tzv. 1. slov. třída, Viktor: 2., typ *ker-el*)

indikativ přezenta aktiva > rom. subjunktiv (> severocentr. přezens)

-ā-mi > *-a-v* (véd. *-ā-masī*)¹ > rom. *-a-s*
-a-sī > *-e-s*
-a-dī > *-e-l* *-a-ntī* > *-e-n* (převzal fci i 2. pl.)

Romská 2. slov. třída (Viktor: 1.), typ *dža-l* vznikla patrně obnovenou produktivitou kořenné třídy sloves (sti. *yā-*, viz výše), srov. též mahar. *ṭhā-i* „stojí“ (< **sthā-ti*) a rom. *prasta-l* „běží“ (< *pra* + **sthā-ti* „odchází“), ap. *khā-i* (< *khā-a-i* < sti. *khād-a-ti*) a rom. *cha-l* „jíst“ (< stře. **khā-d-i* < **khā-a-di* < sti. *khād-a-ti*)

Futurum (stře. *-ssa-* < sti. *-sya-* < inde. **-sie-*) přežilo někde až do novoinďického období („lahndā“. *-s-*, bradž. *-ih-* atd.), ale ne do romštiny.

Ze starých slovesných způsobů zbyl jen imperativ 2. os. sg. (nulový morfém slov. kmene, např. sti. *prccha*, stře. *pucca*), v romštině vyjadřovaný nulovým morfémem slovesného kořene, např. *phuč*. (ztráta kmenového vokálu souvisí s redukcí finálních slabik na poč. novoinďického období)

3.2. Minulá pasivní participia

Oba staroinďické imperfektiv. minulé časy (imperfektum a aorist) ve středoinďičtině zanikly. Zůstaly však opět jejich zbytky:

s- („být“), *as-ti* (2., koř. slov. tř.)

3. os. sg. imperf. *ās-īt* „byl“

> stře. *āsī* se užívá pro všechna čísla i osoby („byl jsem“, „byli jsme“, „byl jsi“...)

> protorom. **asī* partikule minulého času (asi doprovázela historický přezens) > raněrom. **-asī* (> *-as*, jihocentr. *-ahī*) temporálně-modální sufix označující oddělení od situace promluvy (protorom. **kerav asi* > raněrom. **kerav-asi*)

Extenzivní rozvoj pasivních participiálních frází na úkor finitních slovesných tvarů ve středoinďičtině = minulý čas vyjadřován výhradně minulými pasivními participii:

Šúdraka: *Mṛcchakaṭikā* (asi 2.-3. stol. n.l.), 6. dějství

ediṇā *paḍivesia-gahavaī-dāraa-keriāe* *suvanṇa-saadiāe* *kīlidaṃ*
DEM. INS.SG..M. sousední-hospodář-chlapec-pátřící INS.SG.F. zlató-voziček INS.SG.F. hrát si PPT,NOM.SG.N.
„On **si hrál** se zlatým vozíčkem pátřícím chlapcovi sousedního hospodáře.“ – dosl. „jím bylo hráno“

¹ Védská koncovka *-ā-masī* vznikla z pův. **-ā-mas* (skt. *-ā-maḥ*) analogií s *ā-mī*

teṇa *a* *sā* *ṇīdā*

DEM.M.INS.SG. a DEM, NOM.SG .F. odnést PPT, NOM.SG .F.

„A on **ji odnesl**.“ – dosl. „jím byla ta odnesena.“

(on – synek vod toho bohatýho sousedá; ta – hračka autíčka ze zlata fem. *saadiā*)

> romská minulá participia, jež jsou základem romského aoristu (tzv. „perfekta“)

V romštině se minulá participia tvoří ze synchronního pohledu buď pravidelně od romských slovesných kořenů (*ker-*, *kerdo*)² anebo nepravidelně (supletivně), jsou-li participia přímými pokračovateli starších (pravidelně tvořených) participií:

dža- x ge-

Ve staroindičtině široké spektrum synonym pro význam „jít“, nářeční distribuce:

yā- (*yāti*, pp. *yāta-*) i *gam-* (*gacchatī*, pp. *gata-*)

rom. *džal* < *yāti*

gelo < *gata-*

(podobně je tomu i v jiných novindických jazycích např. hindštině: *jā-* vs. *gayā*)

= případ tzv. silného supletivismu; uplatňování dvou historicky různých kořenů

sov- x su-

sti. *svap-*

sti. *svapati* > stře. *sovadi* > rom. *sovel*

pravid. pp. *svap-*, *supta-* > stře. *sutta-* > rom. *suto*

= případ tzv. slabého supletivismu (jeden historický kořen)

l- x li-

sti. *nī-* ~ *labh-*

labhate > stře. *lahadi* „získat“

nayati > stře. *ṇedi* „(od)nést“

> **ledi* (pův. kolokace „získat a odnést“) > rom. *lei* (srov. hin. *le-*)

pp. sti. *labdha-* > stře. *laddha-* ~ *nīta-* > *ṇīda-* > **līda-* > *lilo* (hin. *liyā*)

v někt. dial. analogie s *dino-* (< stře. *diṇṇa-*) > *lino* (!v hindštině obráceně: *de-*, pas. part. *diyā* analogicky podle *liyā*, ve starší literatuře pův. *dīnhā*)

ov- x u-

sti. *bhū-*

² *kerdo* nemůže být přímým pokračováním staroindického *krta-*, jak má Matras 2002: 39. sti. *krta-* > stře. *kida* > rom. **kilo* (hin. *kiyā*).

bhavati („stát se“) > **hoadi* > **ovel** (hin. *ho*)³

pp. **bhūta-** („stavší se“) > **hūda-* > **ulo** (hin. *huā*)

! srov. rom. *uľol* < *ulovel* < **ulo ovel* dosl. „stát se stavším (existujícím)“ tj. „narodit se“

Pokračováním pův. participia též *phag-*, *phago* < střeji. *bhagga-* < sti. *bhagna-* „zlomený“ (*bhañj-*); (v severocentrální romštině nahrazeno pravidelně tvořeným *phaglo*)

Řada sloves odvozena od pův. participií (*phagel* < *bhagga-*, 3.sg. *bhañjadi*)

mukel < střeji. *mukka-* (*muñcadi*)

čhinel < střeji. *chiṇṇa-* (*chindadi*)

Též však v hindštině i jiných novoind. jaz. (sdílený rys); pův. denominativa? (střeji. *-e* < sti. *-aya-*)

Participia též nejčastějším prostředkem tvoření sloves 3. třídy (tzv. mediopasiv) z pův. analytických pasiv.

sikh-ľ-ol < *sikh-l-ovel* < **sikhlo ovel* „stávat se učným“ tj. „učit se“ (*sikhlo-* < střeji. *sikkhida-* < sti.

śikṣita-, min. part. od *śikṣ-* deziderativum od koř. *śak-*, „být schopen“)

srov. též výše *uľol*

...

3.3. Deverbativa

Staroindičtina: kategorie přičestí nutnosti (nahrazovala modální slovesa nutnosti „muset, mít za povinnost“), tzv. *participium necessitatis* nebo *participium futuri passivi* (přičestí budoucí trpné) nebo gerundivum (celkem 3 sufixy):

mayā tatra gan-tavy-am

já INS.SG. tam jít -PNEC-NOM.SG.N.

„Musím (měl bych) tam jít“ = dosl. „Mnou tam má být jito.“

tvayā sa darś-anīy-aḥ

ty INS.SG. on NOM.SG.M. vidět-PNEC- NOM.SG.M.

„Musíš (měl bys) ho vidět“ = dosl. „Tebou on má být viděn.“

Středoindičtina: kategorie pokračuje ve stejné konstrukci a se stejnou funkcí, několik těchto participií se však lexikalizuje (viz výše: sti. *pāñyam* „to co se má pít“ > rom. *pañi* „voda“, sti. *kārya-* „to co se má udělat“ > střeji. *keraa-* „patřící někomu“ > rom. *-kero* přív. sufix)

³ Labiála *v* ve slově *ovel* asi není pozůstatkem labiály *v* *bhavati*, jak uvádí Matras 2002: 126, ale spíše sekundární epentezí (srov. též *thovel* < střeji. *dhoadi* < sti. *dhāvati*, *rovel* < střeji. *roadi* < sti. *rodati*, ale i *love* < **loa-* < *loha-*, či *j* ve slově *pijel* < **piadi* < sti. *pihati*). Sti. *-av-* > střeji. *-o-*.

Novoindické jazyky: pův. staroindický sufix participia necessitatis *-(i)tavya-* > střei. *-(i)tabba-*, *-(i)davva-* se v některých jazycích stává obecným prostředkem pro tvoření budoucího času (bengálština *-b-*: *āmi jābo* „já půjdu“) a v jiných zase sufixem infinitivu (bradžština *-(i)bo*, např. *mār-ibo* „zabíjet“).

V protoromštině sufix **-(i)bo* s nejasnou funkcí (protoromský infinitiv?) se připodobnil sufixu abstrakt *-(i)pen* < střei. *-ppaṇa-* < sti. *-tvana-* (*čačipen*, *pharipen*, *romipen*)

= **-(i)bo* ~ **-(i)pen* > *-iben* marker deverbativních substantiv (větš. abstrakt) tvořených od slovesných základů (*chaben*, *mariben*, *soviben*)

(V některých dialektech vedla kontaminace nakonec k úplnému funkčnímu splynutí obou etymologicky různých sufixů)

Povinná literatura

Matras, Y. 2002. *Romani. A Linguistic Introduction*. Cambridge: 42-45+.

Doporučená literatura

- BLOCH, J. 1965. *Indo-Aryan from the Vedas to modern times*. Paris: Adrien-Maisonneuve: 105–299.
- BOREZKY, N. 1995. Die Entwicklung der Kopula im Romani. *Grazer Linguistische Studien* 43: 1–50.
- BUBENIK, V. 1996. *The Structure and Development of Middle Indo-Aryan Dialects*. Delhi: Motilal Banarsidass: 67–200.
- BUBENÍK, V. 2002. Was Proto-Romani an ergative language? In: Elšík – Matras (eds). 2002. *Grammatical relations in Romani: the noun phrase*. Amsterdam: 205–27.
- BUBENÍK, V. – HÜBSCHMANNOVÁ, M. 1998. Deriving inchoatives and mediopassives in Slovak and Hungarian Romani. *Grazer Linguistische Studien* 50: 29–44.
- MASICA, C. 1991. *The Indo-Aryan Languages*. Cambridge: 212–330.
- MILTNER, V. 1965. The morphologic structure of a New Indo-Aryan language of Czechoslovakia /A Key to the Gypsy Morphology/. *Indian Linguistics* 26: 106–131.
- SAMPSON, J. [1926] 1968. *The Dialect of the Gypsies of Wales*. Oxford: 68–230.
- SCHMID, W. P. 1963. Das zigeunerische Abstraktsuffix *-ben/-pen*. *Indogermanische Forschungen*. 68. Band: 276–283.
- TAGARE, G. V. 1948. *Historical Grammar of Apabhramśa*. New Delhi.